

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาที่เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากความเป็นมา วัตถุประสงค์ แนวคิดทั้งในทางกฎหมายและสังคมวิทยา อีกทั้งยังศึกษาทฤษฎีการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันของประเทศไทยอีกด้วย

2.1 การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญานั้นถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับ การประกอบธุรกิจได้ โดยในปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการระดมความคิดผสมผสานไปกับการทุ่มเททั้งร่างกายและระยะเวลาที่เสียไปในการศึกษาค้นคว้า ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมรูปแบบใหม่ๆ ที่จะมีประโยชน์ต่อสาธารณชน ด้วยเหตุดังที่ ได้กล่าวมานั้นจึงก่อให้เกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองต่อทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นดังเช่นที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน สำหรับหลักในเรื่องของการให้ความคุ้มครองต่อทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีรายละเอียดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1.1 องค์ประกอบของทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับองค์ประกอบของทรัพย์สินทางปัญญาในองค์กรรวมนั้น ควรที่จะต้องประกอบไปด้วยสาระสำคัญทั้งหมด 4 ส่วน¹ ดังต่อไปนี้

- 1) การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ (Creation)
- 2) การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา (Registration)
- 3) การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงการบังคับคดีที่เกี่ยวข้อง (Enforcement)

¹ อนงค์นารถ บุญเรือง. (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของต่างประเทศกับบริบทของประเทศไทย*. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี, วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 6.

4) การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกับการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (Utilization)

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 5 ทฤษฎีดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีสติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Law Theory)

ทฤษฎีสติธรรมตามธรรมชาติ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญในหลักการที่ว่า กฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อบังคับใช้ในสังคมหรือรัฐใดนั้นจะต้องมีหลักการสำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ กล่าวคือ กฎหมายที่บังคับใช้นั้นจะต้องมีความสอดคล้องไปกับหลักเหตุผลของธรรมชาติอยู่เสมอและจะต้องมีความสมเหตุสมผลที่จะทำการบังคับใช้ไปในทุกๆ พื้นที่ที่กฎหมายนั้นมีอำนาจ ประกอบไปกับการบังคับใช้ในระยะเวลาหรือตลอดไป ในทางตรงกันข้ามหากกฎหมายใดมีหลักเกณฑ์ที่ไม่สอดคล้องหรือขัดกันกับกฎเกณฑ์ธรรมชาตินั้นย่อมอาจถูกโต้แย้งและคัดค้านการบังคับใช้ได้

ตามแนวคิดของทฤษฎีสติธรรมตามธรรมชาตินี้จึงได้มีความเห็นว่าการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นก็ถือเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่จะต้องตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของกฎเกณฑ์ธรรมชาติด้วยเช่นกัน² โดยจะต้องมีลักษณะเป็นการให้ความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนกล่าวคือเมื่อบุคคลใดได้ทำการคิดค้นหรือสร้างสรรค์ผลงานขึ้นแล้วนั้น ผลผลิตในทางความคิดดังกล่าวก็ควรที่จะต้องตกเป็นทรัพย์สินของผู้คน ดังนั้น รัฐจึงควรที่จะต้องให้การรับรองแก่สิทธิทางธรรมชาติในลักษณะดังกล่าวนี้ให้แก่ปัจเจกบุคคลผู้เป็นเจ้าของผลงานนั้นๆ ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบจากทรัพย์สินทางปัญญาจากบุคคลอื่นที่ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย

2) ทฤษฎีการให้รางวัล (Reward Theory)

การนำเอาทฤษฎีการให้รางวัลมาประยุกต์ใช้กับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น เนื่องจากสิทธิทางกฎหมายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินทางปัญญานั้นเป็นสิ่งที่เปรียบเสมือนกับรางวัลที่รัฐได้มอบให้แก่ผู้คิดค้นหรือผู้สร้างสรรค์ เพื่อเป็นการตอบแทนแก่คุณค่าของผลผลิตทางปัญญาของบุคคลเหล่านั้น โดยทฤษฎีการให้รางวัลนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าการตอบแทนรางวัล

² จุมพล ภิญ โยสิน วัฒน และภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2560). *ประวัติศาสตร์และแนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา*. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 74.

ต่อการสร้างสรรค์นั้นถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีความเหมาะสมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการให้สิทธิเด็ดขาดในการแสวงหาประโยชน์จากผลผลิตทางปัญญาเหล่านั้น³

ทฤษฎีการให้รางวัล เป็นแนวคิดการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้มีการคำนึงถึงหลักเศรษฐศาสตร์ร่วมด้วย โดยเฉพาะกับการได้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเปรียบเหมือนรางวัลตอบแทน เนื่องจากมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าหากไม่มีการตอบแทนแก่การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ที่มีคุณค่าแล้วนั้น ย่อมส่งผลทำให้เกิดการขาดกำลังใจในการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ขึ้นได้นอกจากนี้ การที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับค่าตอบแทนจากผลผลิตทางปัญญาของตนเองนั้นยังเป็นผลทำให้สามารถยังชีพอยู่ได้ในสังคมจากค่าตอบแทนที่ตนมีสิทธิได้รับได้อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาถึงการให้รางวัลตอบแทนนั้น จะต้องทำการพิจารณาโดยคำนึงถึงผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยว่ามีความสมควรที่จะได้รับรางวัลด้วยหรือไม่ เหตุเพราะในความเป็นจริงแล้วมนุษย์อาจสร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ต้องการตอบแทนทางเศรษฐกิจก็ได้ แต่การสร้างสรรค์ดังกล่าวก็สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เสมอและสามารถเกิดได้ตลอดเวลาไม่ว่าสังคมจะมีระบบตอบแทนหรือไม่ก็ตาม⁴

3) ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจ (Incentive-Based Theory)

ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจนั้นเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญแก่หลักการในด้านเหตุและผล ในการให้คุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากมีแนวคิดว่าภาครัฐควรที่จะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองในด้านลิขสิทธิ์แก่ผู้คิดค้นหรือสร้างสรรค์ผลผลิตทางปัญญา เหตุเพราะการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ดังกล่าวจะเป็นเสมือนแรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ในระดับสูงสุด (Optimum) อันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนมากที่สุดขึ้นได้ ซึ่งหากปราศจากการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้วนั้นย่อมส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลแก่ผู้สร้างสรรค์ได้ว่าผลงานของตนอาจถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆเลยก็เป็นได้ จนในท้ายที่สุดจึงหมกมุ่นใจที่จะทำการรังสรรค์ผลงานใหม่ๆขึ้นมา ทฤษฎีการเป็นเครื่องจูงใจนั้นจึงมีแนวคิดที่จะให้เหตุผลโดยใช้ประโยชน์สาธารณะเป็นตัวตั้ง ซึ่งการใช้เหตุและผลดังกล่าวของทฤษฎีนี้

³ จักรกฤษณ์ ควรวจน์. (2560). *กฎหมายสิทธิบัตร แนวคิดและบทวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 29.

⁴ สุมาลี วงษ์วิฑิต. (2558). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (lw6105)*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 19-20.

แตกต่างจากเหตุและผลตามทฤษฎีสติศาสตร์ตามธรรมชาติ และทฤษฎีการให้รางวัลที่ได้ใช้ผู้สร้างสรรค์เป็นตัวตั้ง⁵

4) ทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคม (Theory of Disclosure of Information)

สำหรับทฤษฎีการเปิดเผยข้อมูลความรู้ต่อสังคมนี้ มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าผู้ที่ทำการสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ หรือคิดค้นผลงานอันมีลักษณะเป็นทรัพย์สินทางปัญญานั้นมักจะเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องผลงานเอาไว้เป็นความลับ ยกตัวอย่างเช่น กรรมวิธีการประดิษฐ์วิทยาการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามทฤษฎีดังกล่าวนี้จึงมีแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าของผลงานกับสังคม ซึ่งการให้ความคุ้มครอง ต่อทรัพย์สินทางปัญญาตามทฤษฎีนี้จะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐ สถาบันวิจัย และทุกๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย⁶

5) ทฤษฎีการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภค

(Prevention of Unfair Competition and Consumer Protection)

การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามทฤษฎีการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและการคุ้มครองผู้บริโภคนี้เป็นการให้ความคุ้มครองในลักษณะของมาตรการทางกฎหมาย โดยเฉพาะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะเป็นเครื่องหมายการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยจะเป็นการรับรองสิทธิตามธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาและการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ทางปัญญาให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองแก่ผู้บริโภคให้ได้ทราบถึงแหล่งกำเนิดหรือแหล่งที่มาของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต หรือแหล่งกำเนิด เพื่อลดการสับสนหลงผิดแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังเป็นการให้ความคุ้มครองเพื่อปกป้องผู้ประกอบการไม่ให้ถูกลอกเลียนเครื่องหมายการค้าโดยไม่เป็นธรรมได้อีกด้วย⁷

⁵ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ. (2558). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 17.

⁶ สุภการณ สุขต่าย. (2558). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 12.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับหลักการในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น สามารถทำการจำแนกออกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 คำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) มีจุดกำเนิดในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization : WIPO) ซึ่งเป็นองค์การสากลที่มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ได้ตราอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Paris Convention) ข้อตกลงมาดริด (Madrid Agreement) และข้อตกลงลิสบอน (Lisbon Agreement) ขึ้น เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาชนิดต่างๆ⁸

1) อนุสัญญากรุงปารีส (Paris Convention) (ค.ศ.1883) ตราขึ้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2426 เป็นสนธิสัญญาที่สำคัญที่สุดในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เนื่องจากเป็นอนุสัญญาที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องและคุ้มครองการใช้การบ่งชี้แหล่งที่มา (Indications of Source) และชื่อของแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) ของสินค้า อย่างไรก็ตามอนุสัญญากรุงปารีสไม่สามารถให้ความคุ้มครองทั้งการบ่งชี้แหล่งที่มาและชื่อของแหล่งกำเนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอนุสัญญากรุงปารีสนี้ให้เพียงกรอบการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาและชื่อของแหล่งกำเนิดเท่านั้น⁹

ทั้งนี้ อนุสัญญากรุงปารีสยังไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การบ่งชี้ทางแหล่งที่มา” ไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่สามารถอนุมานได้จากบริบทของการใช้คำว่าแหล่งที่มา คือ สถานที่ที่ผลิตสินค้า เช่น ในมาตรา 10 แห่งอนุสัญญากรุงปารีสได้ระบุถึงการจัดการกับสินค้าที่ใช้การบ่งชี้แหล่งที่มาโดยไม่ถูกต้อง เป็นต้น ส่วนชื่อของแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) เป็นการระบุถึงคุณภาพหรือเอกลักษณ์อื่นของสินค้าที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ณ แหล่งผลิตของสินค้า เช่น ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น

2) ข้อตกลงมาดริด (Madrid Agreement) (ค.ศ.1891) ตราขึ้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2434 มีวัตถุประสงค์ควบคุมการบ่งชี้แหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องและการบ่งชี้ที่มาที่มักจะก่อให้เกิดการเข้าใจผิด ดังใจความสำคัญในมาตรา 1 ของข้อตกลงมาดริดระบุว่า “หากสินค้าของภาคีสมาชิก

⁸ ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. (2552). *หนังสือชุดกติกา WTO เล่มที่ 5 โครงการ WTO Watch*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามเวลา. หน้า 242 – 243.

⁹ ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. (2548). *หนังสือชุดกติกา WTO เล่มที่ 5*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 243.

ของข้อตกลงมาดริด หรือสินค้าที่ขายภายในประเทศสมาชิกใด ใช้การบ่งชี้ที่มาไม่ถูกต้อง หรือมีการใช้บ่งชี้ที่มาที่ก่อให้เกิดการเข้าใจผิดว่า เป็นสินค้าที่ผลิตจากแหล่งกำเนิดที่กล่าวอ้าง ผู้นำเข้าสินค้านั้นๆ จะถูกจับกุมและดำเนินคดีโดยศาลของภาคีสมาชิก”¹⁰

ข้อตกลงมาดริด ขยายการให้ความคุ้มครองจากการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา และชื่อของแหล่งกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง ไปสู่การคุ้มครองการบ่งชี้แหล่งที่มาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการระบุแหล่งที่มา และให้อำนาจแก่ศาลของภาคีสมาชิกในการจำแนกการบ่งชี้แหล่งที่มาว่าด้วยการบ่งชี้แหล่งที่มาใดที่เข้าเงื่อนไขของการใช้การบ่งชี้แหล่งที่มาตามข้อตกลงมาดริด เนื่องจากแต่ละภาคีสมาชิกจะมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน

“การบ่งชี้แหล่งที่มาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด” คือ การระบุที่มาที่แม้ว่าจะเป็นแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า แต่อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ กล่าวคือ สินค้าสองชนิดมีแหล่งผลิต 2 แห่งที่มีชื่อทางภูมิศาสตร์เหมือนกัน แต่มีเพียงแหล่งผลิตเดียวที่มีการบ่งชี้แหล่งที่มา กับสินค้าของตน เมื่ออีกแหล่งผลิตหนึ่งทำการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันกับที่ผลิตในแหล่งผลิตแรก และมีการบ่งชี้แหล่งที่มา อันส่งผลให้ผู้บริโภคเชื่อว่า สินค้าเหล่านั้นผลิตในแหล่งผลิตแรก ดังนั้นถือว่า แหล่งผลิตที่สองที่มีการใช้การบ่งชี้แหล่งที่มาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้”¹¹

นอกจากนี้ มาตรา 4 ของข้อตกลงมาดริด กล่าวถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าประเภทไวน์และสุรา กล่าวคือ สินค้าประเภทไวน์และสุราทั้งหมดจะได้รับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไวน์และสุรานี้จะไม่กลายเป็นชื่อสามัญ (Generic Name) ของสินค้าอย่างเด็ดขาด ในขณะที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าอื่นๆ นอกเหนือจากไวน์และสุราสามารถกลายเป็นชื่อสามัญของสินค้าได้¹²

ความตกลงกรุงมาดริดได้เรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า Indication of Source ถึงแม้ว่าความตกลงกรุงมาดริดไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Indication of Source ไว้ แต่มีการกล่าวถึงในมาตรา 1(1) อาจทำให้สามารถกำหนดคำนิยามได้อย่างคร่าวๆ ว่าหมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศว่าเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้น¹³

¹⁰ ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 9. หน้า 243-244.

¹¹ ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 9. หน้า 243-244.

¹² ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 9. หน้า 245.

¹³ ธนพจน์ เอกโชคยะ. (2547). *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ทีชซิ่งทอยส์. หน้า 26.

3) ข้อตกลงลิสบอน (Lisbon Agreement) (ค.ศ.1958) ตราเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับชื่อของแหล่งกำเนิด 2 ประการ คือ ประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของสินค้า จะต้องปกป้องชื่อของแหล่งกำเนิดและชื่อของแหล่งกำเนิดจะต้องลงทะเบียนในทะเบียนขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) โดยมีจุดมุ่งหมายใน การปกป้องสินค้าที่มีการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ เพื่อประกาศถึงคุณภาพหรือลักษณะเด่นของสินค้า อันเป็นผลสืบเนื่องจากลักษณะแวดล้อมทางภูมิศาสตร์นั้นๆ รวมทั้งชื่อของแหล่งกำเนิดที่มีการแปล หรือมีการดัดแปลงชื่อของแหล่งกำเนิดโดยเพิ่มคำต่างๆ อาทิ ชนิด การเลียนแบบ และประเภท เป็นต้น¹⁴

อีกทั้ง ชื่อของแหล่งกำเนิดที่ได้รับการคุ้มครองโดยข้อตกลงลิสบอนนี้ จะไม่เปลี่ยนแปลงเป็นชื่อสามัญ ในกรณีที่ชื่อของแหล่งกำเนิดได้รับการคุ้มครองในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดนั้นเองด้วย อย่างไรก็ตาม หากมีบุคคลอื่นใช้ชื่อของแหล่งกำเนิดก่อนที่ชื่อของแหล่งกำเนิดจะได้รับการคุ้มครองจากข้อตกลงลิสบอน บุคคลนั้นจะต้องเลิกใช้ชื่อของแหล่งกำเนิดภายในเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ชื่อของแหล่งกำเนิดได้รับการคุ้มครอง

ข้อตกลงกรุงลิสบอนได้เรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า Appellation of Origin และได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้เป็นที่ระบุว่าสินค้าได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้นๆ และสินค้านั้นมีคุณภาพ และลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงอย่างแท้จริงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มาที่นั้นๆ ซึ่งให้หมายความรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย¹⁵

เมื่อมีการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ขึ้น ในปี พ.ศ. 2538 จึงได้ตราข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Intellectual Property Rights : TRIPs) โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาชนิดต่างๆ รวมทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย ซึ่งคำนิยามของคำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” นั้น ได้มีการกำหนดไว้ในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPs) ว่าหมายถึง สิ่งบ่งชี้ที่ได้แสดงให้เห็นถึงสินค้าตามที่กำเนิดในดินแดน หรือภูมิภาค หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะพิเศษที่มีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ที่สินค้าได้ถือกำเนิดขึ้นในพื้นที่เหล่านั้น

จากคำนิยามของคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้นสามารถอธิบายได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นคือความเชื่อมโยงของสินค้ากับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์

¹⁴ ศิริยา เลาหาเพียงศักดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 9. หน้า 245.

¹⁵ ธนพจน์ เอกโชคยะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13. หน้า 28.

ที่ส่งผลให้สินค้านั้นได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพและมีชื่อเสียงในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม การได้รับการยอมรับทั้งในเรื่องของคุณภาพและชื่อเสียงนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องรู้กัน โดยทั่วไป แค่เพียงเป็นการรู้จักในประเทศหรือชุมชนในชุมชนหนึ่งก็ได้แล้ว¹⁶

2.2.2 ที่มาของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ที่มาของการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ได้มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศในภูมิภาคยุโรปที่ได้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพขึ้นอุปโภค บริโภคและจัดจำหน่าย โดยคุณภาพดังกล่าวนี้เป็นผลพลอยได้มาจากความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศหรือภูมิประเทศของพื้นที่ที่ได้สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรธรรมชาติจนกลายเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นเยี่ยม ประกอบกับบุคคลในท้องถิ่นยังมีความคุ้นเคยกับวิธีการจัดการวัตถุดิบที่เหมาะสมในการผลิตอาหาร หรือข้าวของเครื่องใช้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ มนุษย์เรานั้นถือเป็นสิ่งที่ยินชอบการคิดค้นกรรมวิธีหรือกระบวนการในการผลิตที่มีลักษณะเป็นการผสมผสานเพื่อดึงเอาความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์และเสริมสร้างคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่มีในท้องถิ่นของตนอีกด้วย และเมื่อสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพที่ดีมาบริโภคและอุปโภคในชุมชนอย่างเพียงพอแล้วนั้น จึงได้เกิดแนวคิดในการผลิตสินค้าคุณภาพในท้องถิ่นของตนเองเหล่านี้เพื่อทำการจำหน่ายให้กับพื้นที่ใกล้เคียง จนกระทั่งขยายไปสู่การส่งออกสินค้าไปจำหน่ายในทั่วโลก¹⁷

จากที่กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้ถูกส่งออกไปจำหน่ายในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศนั้นจะใช้ความมีชื่อเสียงของพื้นที่ที่ผลิตหรือสถานที่ของแหล่งกำเนิดมาเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจให้เกิดการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก จึงมักก่อให้เกิดปัญหาในลักษณะที่ว่า ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการบางรายนั้นได้มีการนำเอาชื่อสินค้าของแหล่งผลิตอื่นมาใช้กับสินค้าที่ผลิตขึ้นในพื้นที่ของตนทั้งที่ไม่มีสิทธิที่จะสามารถกระทำได้ เพื่อเป็นการจูงใจให้กับผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของตน

ยกตัวอย่างเช่น แคว้นคอนยัค ประเทศฝรั่งเศส นั้นมีชื่อเสียงในการผลิตสุราที่หมักจากผลองุ่น โดยได้ใช้ชื่อสุราที่ผลิตเป็นชื่อเดียวกับชื่อแคว้น ซึ่งก็คือ “คอนยัค” โดยในกรณีนี้ผู้นิยมการดื่มสุรา จะรู้จักชื่อเสียงของสุราคอนยัคเป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของคุณภาพและแหล่งกำเนิด การที่ผู้ผลิตสุรา ในแคว้นอื่นๆ ของประเทศฝรั่งเศสหรือแม้แต่ในต่างประเทศนั้นได้มีการผลิตสุราขึ้น

¹⁶ วิมาน เหล่าดุสิต. (2555). ข้อพิจารณารูปแบบกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย. *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 10(1). หน้า 115.

¹⁷ วิมาน เหล่าดุสิต. (2544). กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญาไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 14(3). หน้า 93.

จำหน่ายโดยใช้ชื่อว่าคอนยัค เพื่ออาศัยความมีชื่อเสียงของสุราจากแคว้นคอนยัคยอมเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁸

ดังกรณีตัวอย่างที่ได้กล่าวไปนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดขั้นพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีหลักการสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ผลิตสุราในแคว้นคอนยัคจากการใช้ความมีชื่อเสียงของสุราจากแคว้นคอนยัคโดยไม่มีสิทธิ์และประการที่สองเป็นในเรื่องของการคุ้มครองสาธารณชนอยู่ในฐานะเป็นผู้บริโภคไม่ให้ถูกหลอกลวงหรือทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในการบริโภคสุราที่มาจากแหล่งผลิตอื่นที่ไม่ใช่จากแคว้นคอนยัค

2.2.3 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครอง

สำหรับลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) นั้นจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญทั้งหมด 5 องค์ประกอบ¹⁹ ดังต่อไปนี้

1) สัญลักษณ์ (Sign)

องค์ประกอบในเรื่องของสัญลักษณ์นี้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) นั้นไม่ได้มีการระบุเอาไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องมีลักษณะเป็นเช่นไร จึงจะได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นจึงอาจเป็นคำหรือหลายคำผสมกันหรือสัญลักษณ์อื่นใดก็ได้ ซึ่งส่วนมากนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มักจะอยู่ในลักษณะของคำหรือคำหลายคำที่นำมาผสมกัน ยกตัวอย่างเช่น ร็อกฟอร์ด (Rouquefort) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เนยแข็งที่มีชื่อเรียกเป็นชื่อในภูมิภาคของสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือในกรณีของรูปภาพภูเขาในสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าสินค้าดังกล่าวนั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากสมาพันธ์รัฐสวิสหรือประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

2) การแยกแยะความแตกต่าง (Identification)

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นถือเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้สามารถทำการแยกแยะถึงความแตกต่างได้ โดยองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์นี้มีลักษณะเหมือนกันกับหลักการของเครื่องหมายทางการค้า แต่จะมีส่วนแตกต่างกันในลักษณะบ่งเฉพาะของสินค้ากับผู้ผลิตรายอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น

¹⁸ อังศณา มาหาชนกุล. (2559). *กฎหมายระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในกรณีผลิตภัณฑ์กาแฟ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 51.

¹⁹ Antony Taubman, Hannu Wager and Jayashree Watal. (2012). *A Handbook on the WTO TRIPS Agreement* (1st edition). England: Cambridge University Press. pp 78 - 80.

ถ้าจะทำการกล่าวถึงชาร์ดจาจี้ลิ่ง (Darjeeling) ก็จะสามารถทำการแยกแยะความแตกต่างได้ว่า ชาดังกล่าวนี้เป็นชาที่มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย แต่จะไม่สามารถบอกได้ว่าชาดังกล่าว นั้นได้ถูกผลิตขึ้นโดยผู้ผลิตรายใดเป็นการเฉพาะ

3) วัตถุประสงค์ (Subject Matter)

การให้ความคุ้มครองตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้นได้มีการวางหลักการจำกัดให้เฉพาะสินค้าเท่านั้นที่จะได้รับความคุ้มครองตามข้อตกลง แต่อย่างไรก็ตาม ประเภทของสินค้าที่ได้รับความคุ้มครองนั้น ได้ครอบคลุมไปถึงสินค้าทางการเกษตร อาหาร หัตถกรรมและทรัพย์สินอุตสาหกรรมด้วย โดยในข้อตกลงฉบับดังกล่าวได้มีการวางหลักในส่วนของ การเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกนั้นสามารถที่จะเลือกให้การคุ้มครองที่มีความสอดคล้องกับผลประโยชน์ภายในของประเทศตนได้ ดังนั้นหากประเทศสมาชิกจะทำการขยายความคุ้มครองไปถึงในเรื่องของการให้บริการก็สามารถทำได้เช่นกัน

4) ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับชื่อทางภูมิศาสตร์นั้นหมายถึงดินแดน (Territory) หรือภูมิภาค (Region) หรือท้องถิ่น (Locality) นั่นเอง ทั้งนี้ชื่อทางภูมิศาสตร์นั้นยังหมายความรวมถึงชื่อเมืองหรือชื่อหมู่บ้านซึ่งไม่ใช่ชื่อทางภูมิศาสตร์ด้วยก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น เฟต้า (Feta) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เนยแข็งของประเทศกรีซ เป็นต้น

5) คุณภาพ ชื่อเสียงหรือคุณลักษณะเฉพาะ

ในกรณีของคุณภาพ (Quality) ชื่อเสียง (Reputation) หรือคุณลักษณะเฉพาะ (Characteristics) นี้ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในลักษณะของการเป็นวัตถุประสงค์ของคำนิยามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เลยก็ว่าได้ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่เป็นความเชื่อมโยงระหว่างตัวสินค้ากับสถานที่อันเป็นแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้นเอง

ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับคดีตัวอย่างที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นั้น ก็คือ คดี Federal Republic of Germany and Kingdom of Denmark v Commission of the European Communities ข้อพิพาทระหว่างประเทศเยอรมนีและประเทศเดนมาร์ก กับประเทศกรีซ โดยที่ประเทศเยอรมนีและประเทศเดนมาร์กร่วมกันอ้างว่าการใช้คำว่า “Feta” เป็นคำเรียกขายเนยแข็งชนิดสีขาวที่ถนอมรักษาในน้ำเกลือ มิใช่ชื่อสถานที่ ชื่อภูมิภาค หรือชื่อประเทศ แต่อย่างใด ซึ่งศาลยุติธรรมยุโรปกลับให้ความเห็นในคำพิพากษาคุ้มครองสิทธิของผู้ผลิตเนยแข็ง “Feta” ในกรีซ ไว้ว่า แม้การใช้ชื่อดังกล่าวจะมีใช้การอ้างแหล่งภูมิศาสตร์โดยตรง หากแต่ในความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคทั่วไป คำนี้สามารถบ่งระบุถึงอาหารที่ผลิตในบางพื้นที่ของประเทศกรีซ ซึ่งผลิตโดย

กรรมวิธีแบบท้องถิ่นดั้งเดิมสืบทอดต่อเนื่องกันมายาวนาน อีกทั้งยังมีกระบวนการควบคุมมาตรฐานการผลิตอย่างเข้มงวดให้เป็นไปตามภูมิปัญญานั้น²⁰

จากแนวบรรทัดฐานการตัดสินใจดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสิทธิชุมชนสามารถเป็นฐานรากที่สำคัญสำหรับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นและการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลดีต่อด้านเศรษฐกิจของประเทศ เจ้าของภูมิปัญญา และด้านการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคอีกด้วย

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่เป็นการถือครองสิทธิร่วมกัน (Collective Right) ของผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าประเภทเดียวกันหลายรายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งกำเนิดหรือแหล่งผลิตของสินค้านั้น โดยสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะไม่ก่อให้เกิดทรัพย์สินหรือสิทธิเด็ดขาดใด ที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือ ระบุซึ่งสิทธิได้ บุคคลนอกแหล่งภูมิศาสตร์นั้นก็ไม่สามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะสงวนไว้เฉพาะผู้ผลิต ผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้นที่ได้รับความคุ้มครองให้สามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงมีความแตกต่างกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น เช่น ในกรณีของเครื่องหมายการค้า ลักษณะการให้ความคุ้มครองคล้ายกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในอันที่จะคุ้มครองผู้บริโภคมิให้หลงผิดในคุณภาพของสินค้า หรือสาระสำคัญของสินค้า ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า รายนั้นๆ เพียงรายเดียว มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้า หรือแสวงหาผลประโยชน์ได้จากเครื่องหมายการค้าที่ตนเป็นเจ้าของได้ ตลอดจนมีสิทธิห้ามบุคคลอื่นซึ่งไม่ได้รับอนุญาตใช้เครื่องหมายการค้าที่ตนเป็นเจ้าของได้

สิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นสิทธิของชุมชน ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ผู้ที่ต้องการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ขอขึ้นทะเบียนไว้เท่านั้น ผู้นั้นจึงจะมีสิทธิใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ซึ่งสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ เป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ สำหรับประเทศไทย การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ผู้ที่ขอขึ้นทะเบียนและสินค้านั้น ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ก็จะสามารถใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ขอขึ้นทะเบียนไว้ได้ เพื่อเป็นการรับรองถึงคุณภาพ ชื่อเสียง

²⁰ ภัทรพร เข็นบุตร. (2561). *การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ศึกษาตามความตกลงทริปส์*. นิตยสารเศรษฐปริทัศน์ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

และคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า อีกทั้งเพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นว่า ได้ผลิตตามขั้นตอนที่ขึ้นทะเบียนไว้

จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าสิทธิในการใช้ดังกล่าวข้างต้นเป็นสิทธิของชุมชนผู้ผลิต และผู้ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีแหล่งผลิตอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แหล่งนั้น หากมีผู้อื่นนอกเหนือจากผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่อยู่ในแหล่งท้องถิ่นนั้น ต้องการได้รับสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็สามารถกระทำได้ เช่น ในกรณีกลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้เช่นเดียวกันหากได้รับการตรวจสอบแล้วว่าได้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามที่ขอขึ้นทะเบียนไว้จริง²¹

ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อป้องกัน²²

ในยุคที่ประชากรจากทวีปยุโรปได้ทำการอพยพมาอาศัยในประเทศใหม่อย่างสหรัฐอเมริกา หรือออสเตรเลียนั้น ผู้อพยพดังกล่าวก็ได้มีการนำเอาสูตรและกรรมวิธีในการผลิตสินค้าจากบรรพบุรุษของตนติดตัวมาด้วย และบุคคลเหล่านี้ก็ได้นำเอาความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมานั้นมาใช้กับการผลิตสินค้า และใช้ชื่อสินค้าจากแหล่งกำเนิดสินค้าเดิมที่ตนได้อพยพมาเพื่อทำการจัดจำหน่ายภายในประเทศและส่งออกจำหน่ายทั่วโลกภายใต้ชื่อสินค้าเดียวกันกับในทวีปยุโรป แต่สินค้าที่ผู้อพยพได้ผลิตขึ้นนั้นกลับมีราคาและคุณภาพสินค้าต่ำกว่าประเทศดั้งเดิมที่ผลิตสินค้า ซึ่งการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ของผู้เฝ้าดังกล่าวนี้เป็นการกระทำไปโดยอาศัยหลักเกณฑ์ภายในประเทศของตนที่ว่าการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวของผู้เฝ้าเป็นการกระทำโดยสุจริต และมีการใช้มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานจนสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้กลายเป็นชื่อเรียกของประเภทสินค้า หรือที่เรียกว่าชื่อสามัญได้ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้ผลิตสินค้าประเภทนั้นทุกรายสามารถใช้ชื่อเรียกประเภทของสินค้าได้ และไม่ถือว่าสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์มีผู้ใดเป็นเจ้าของ

เมื่อได้มีเหตุการณ์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้นจึงทำให้เกิดการนำเอาชื่อสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาเป็นชื่อเรียกที่มีชื่อเหมือนกันขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการที่อาจจะส่งผลทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนในแหล่งที่มาหรือ

²¹ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์ และบัณฑิตพร เสริมฐิติโรตม์. (2551). *กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการส่งเสริมการส่งออกและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 105 – 106.

²² โคมพล เฉลิมช่วง. (2550). *ปัญหาการอนุวัติกฎหมายให้เป็นไปตามความตกลงทวิภาคีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อป้องกัน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 55-56.

แหล่งกำเนิดของสินค้าขึ้นได้จูงนำไปสู่การก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้บริโภค หรือแม้แต่การส่งผลร้ายต่อสุขอนามัยและความปลอดภัยของประชาชนโดยรวมได้อีกด้วย ซึ่งต่อมาจึงได้มีการกำหนดในเรื่องของการเจรจาทางการค้าภายใต้การเจรจาอนุภูมิภาคขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวในประเด็นของการกำหนดมาตรการในการป้องกันความสับสนหลงผิด แต่อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นของการเจรจานั้นกลับได้กำหนดให้นำเอาหลักการที่ได้จากการเจรจามาบังคับใช้เฉพาะกับสินค้าประเภทไวน์กับสุราเท่านั้น เพราะเป็นสินค้าที่ผู้อพยพจากทวีปยุโรปนำไปผลิตและใช้ชื่อสินค้าจากแหล่งกำเนิดสินค้าเดิมที่ตนได้อพยพมากันเป็นจำนวนมากจึงได้มุ่งเน้นที่จะให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสินค้าประเภทดังกล่าว นอกจากนี้ ผลของการเจรจาดังกล่าวยังได้กำหนดในเรื่องของพันธกรณีแก่ประเทศสมาชิกให้จะต้องดำเนินการพิจารณาการกำหนดเงื่อนไขที่ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อป้องกันนั้น สามารถแยกความแตกต่างออกจากกันได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการให้การปฏิบัติที่เท่าเทียมกันแก่ผู้ผลิตและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความหลงผิดแก่ผู้บริโภคด้วย

จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าสถานการณ์และประเด็นปัญหาดังที่เกี่ยวกับ การนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อป้องกันมาใช้กับสินค้าประเภทต่างๆทั้งหมดในช่วงต้นนั้น จึงได้มีการก่อกำเนิดแนวคิดในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเหมือนกันเกิดขึ้น และยังคงมีการใช้บังคับและพัฒนาในเรื่องของการให้ความคุ้มครองในประเด็นปัญหาเหล่านี้กันเรื่อยมาจนกระทั่งในปัจจุบัน

2.2.4 ระดับของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ภายใต้องค์การการค้าโลกนั้น สามารถทำการจำแนกการคุ้มครองได้เป็น 2 ระดับ²³ ดังต่อไปนี้

1) การให้ความคุ้มครองระดับธรรมดา

การให้ความคุ้มครองระดับธรรมดานี้เป็นการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าทั่วไปไม่ว่าสินค้านั้นจะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หรือเป็นผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมก็ตามย่อมได้รับความคุ้มครองในระดับนี้ แต่การให้ความคุ้มครองระดับนี้ไม่ครอบคลุมไปถึงสินค้าจำพวกไวน์และสุรา

สำหรับหลักการของการให้ความคุ้มครองในระดับธรรมดานี้ได้บัญญัติอยู่ในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ซึ่งมีหลักการดังต่อไปนี้

(1) เพื่อป้องกันการใช้อันเป็นเท็จหรือการก่อให้เกิดความสับสนหลงผิด

²³ จักรกฤษณ์ ครอบงำ และบัณฑิตพร เศรษฐศิริโรตม์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 9.

หลักการในข้อนี้เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้ประเทศสมาชิกที่ลงนามในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้นจะต้องวางมาตรการภายในประเทศ ที่มีลักษณะเป็นการป้องกันการแสดงหรือนำเสนอแหล่งกำเนิดของสินค้าในทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเท็จ เนื่องจากสินค้าบางชนิดนั้นมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค เนื่องจากการบ่งชี้ถึงคุณภาพ ลักษณะเฉพาะตัว และความมีชื่อเสียง

(2) เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

การป้องกันไม่ให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมนี้ถือเป็นหลักการที่ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้ให้ความสำคัญอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการนำเอาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการแข่งขัน เนื่องจากหลักการในส่วนของการป้องกันการแข่งขันการค้าที่ไม่เป็นธรรมในประการนี้ได้หมายความครอบคลุมไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างถูกต้องและแท้จริงโดยปราศจากการหลอกลวงสาธารณชนด้วย

(3) เพื่อป้องกันการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ให้เกิดความสับสนหลงผิด

ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้มีการบัญญัติวางหลักห้ามไม่ให้มีการกระทำในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่ผู้บริโภคถึงต้นกำเนิดหรือแหล่งกำเนิดที่แท้จริง

2) การให้ความคุ้มครองระดับพิเศษ

การคุ้มครองในระดับพิเศษนี้ เป็นการวางหลักในเรื่องของการให้ความคุ้มครองเพิ่มเติมให้แก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่สินค้าประเภทไวน์และสุรา ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะได้รับความคุ้มครองที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป²⁴ โดยองค์ประกอบของการให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นี้จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักทั้งหมด 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

(1) จะต้องทำการห้ามมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่ไวน์และสุราที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดในสถานที่ที่ได้แสดงไว้ด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในส่วนนั้น โดยการห้ามดังกล่าวนี้จะบังคับใช้กับทุกๆ กรณีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าประเภทไวน์และสุราโดยไม่มีข้อยกเว้น แต่อย่างไรก็ตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ฉบับนี้กลับไม่ได้

²⁴ ธนพจน เอกโยคะ. (2547). *คำอธิบายกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 89-93.

กำหนดถึงเงื่อนไขว่าการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะต้องทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดด้วย

(2) ห้ามไม่ให้มีการใช้ชื่อ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์

สำหรับข้อห้ามในกรณีดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้การป้องกันไปพร้อม ๆ กับการส่งเสริมการพัฒนาเทคนิคในด้านการผลิตและคุณลักษณะของสินค้า ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้คู่แข่งใช้เทคนิคทางการตลาดในทางที่จะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและความนิยมของสินค้าของผู้อื่น อีกทั้ง ยังเป็นหลักประกันให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่สามารถที่จะทำการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพสินค้า พัฒนาคุณภาพในการผลิตและช่วยยกระดับการจำหน่ายสินค้าไปสู่ตลาดโลกได้อย่างปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

(3) ความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันด้านภาษาที่ใช้ในการระบุสินค้า

สำหรับองค์ประกอบดังกล่าวนี้ถือเป็นข้อห้ามตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ที่ห้ามไม่ให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันในด้านภาษาโดยไม่สนใจว่าสิ่งบ่งชี้เหล่านี้จะถูกใช้ในภาษาลักษณะใดไม่ว่าจะเป็นภาษาดั้งเดิม การแปลมาจากภาษาท้องถิ่นหรือแม้แต่การนำมาใช้ร่วมกับถ้อยคำอย่างอื่นก็ตามแล้วแต่เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้ตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าในฉบับนี้ทั้งสิ้น

(4) การให้ความคุ้มครองเฉพาะสำหรับสินค้าไวน์

การให้ความคุ้มครองในกรณีเป็นในเรื่องของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นการบ่งบอกถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเรียกเหมือนกันให้สามารถกระทำได้แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ทางประเทศสมาชิกได้กำหนดขึ้นบังคับใช้เป็นการภายในของแต่ละประเทศด้วยว่าจะสามารถปฏิบัติอย่างไรได้บ้างในการแยกแยะความแตกต่างในกรณีสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหมือนกันแต่มีความหมายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ จะต้องมีการคำนึงถึงการได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่ผู้บริโภคมาพิจารณาประกอบด้วย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีอยู่ด้วยกัน 4 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประเทศที่ริเริ่มแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นประเทศแรก ๆ คือ ประเทศฝรั่งเศส ได้ริเริ่มมีแนวคิดการคุ้มครององค์ประกอบหรือส่วนผสมในอาหารและ

เครื่องคัมจากแหล่งที่มาใดแหล่งที่มาหนึ่ง เพื่อป้องกันการสับสนของผู้บริโภคในอันจะเข้าใจผิดว่าสินค้าภายใต้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งภูมิศาสตร์อื่นและการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม²⁵ โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ 2 ทฤษฎี โดยทฤษฎีแรก คือ ทฤษฎีการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค เป็นการป้องกันให้ผู้บริโภคไม่ถูกลอกลวงให้สับสนในแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดที่อาจกระทบถึงสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานที่พัฒนาเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งการตีความกฎหมายครอบคลุมกับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอีกทฤษฎีหนึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ทฤษฎีนี้เน้นไปที่การให้ความชอบธรรมในการแข่งขันทางการค้าโดยไม่แอบอ้างชื่อเสียงทางการค้าของกลุ่มแข่งขันทางการค้าหรือผู้ประกอบการรายอื่น ไปใช้โดยทุจริต หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการขัดต่อการแข่งขันทางการค้าโดยสุจริต ทฤษฎีนี้ได้ถูกพัฒนาเป็นกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ กฎหมายลวงขายสินค้า (Passing Off) บางประเทศได้บัญญัติเป็นกฎหมายแยกต่างหาก แต่ในบางประเทศได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเครื่องหมายการค้า โดยประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเครื่องหมายการค้า ไม่ว่าจะเป็กรณีใดก็มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์²⁶

2) ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ความเชื่อมโยงเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่า กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แม้ไม่ใช่หลักเกณฑ์คุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยตรง แต่เป็นหลักการหนึ่งของระบบการป้องกันการทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า ซึ่งอาจหมายรวมถึงแหล่งกำเนิดของส่วนประกอบที่สำคัญของสินค้านั้นๆ ด้วยก็ได้ ดังนั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพหรือคุณลักษณะที่สำคัญของสินค้าที่เชื่อมโยงกับแหล่งภูมิศาสตร์ สามารถช่วยให้ผู้บริโภคได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนเพื่อประกอบการพิจารณาของผู้บริโภคว่าจะเลือกสินค้าชนิดใดหรือประเภทใด ตลอดจนการได้รับทราบมาตรการชดเชยความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้ผลิตสินค้าทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในข้อมูลดังกล่าวหรือการกระทำใดๆ ที่อาจเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย และความปลอดภัยของผู้บริโภคการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเน้นไปในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลัก

²⁵ ศุภการณ์ สุขต่าย, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6, หน้า 22.

²⁶ เอกสิทธิ์ ฤทธิวีระเดช, (2561). *การนำทรัพย์สินมีรูปร่างและทรัพย์สินไม่มีรูปร่างมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ: ศึกษากรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 33.

การทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดสินค้า เป็นการกระทำอันไม่ยุติธรรมแก่ผู้บริโภค แนวคิดทฤษฎีนี้มีพัฒนาการมาจากกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีการบังคับใช้อยู่ในหลายประเทศและการตีความตามกฎหมายฉบับนี้ก็ได้ครอบคลุมไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยผิดได้

3) ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีพื้นฐานมาจากอนุสัญญากรุงปารีส (The Paris Convention) ในข้อ 10 ทวิ ในบทบัญญัติดังกล่าวมีส่วนที่ว่าด้วยการยับยั้งการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจากรัฐภาคีว่ามีประสิทธิภาพในทางการบังคับใช้ที่แม้แต่ในความตกลง TRIPs ซึ่งเป็นมาตรฐานในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหลายในปัจจุบันยังรับเอาหลักการนี้มาใช้ด้วยเช่นกัน ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติทั่วไปข้อ 2 และบทบัญญัติที่เป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในข้อ 22 วรรคสอง (บี) แห่งความตกลง TRIPs

ทฤษฎีว่าด้วยการยับยั้งการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมดังบัญญัติไว้ในข้อ 10 ทวิ แห่งอนุสัญญากรุงปารีส มีลักษณะเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้อย่างกว้างๆ มุ่งหมายให้รัฐภาคีสามารถนำไปปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในบทบัญญัติข้อ 10 ทวิ วรรคสอง ได้กำหนดเพียงว่า การกระทำใดๆ ที่เป็นการแข่งขันกันโดยขัดต่อแนวทางปฏิบัติอันสุจริตในทางอุตสาหกรรมหรือพาณิชยกรรมให้ถือเป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรม และนอกจากนี้ ที่บัญญัติในข้อ 10 ทวิ วรรคสาม ยังได้กำหนดลักษณะของข้อห้ามที่ถือว่าเป็นการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมตามอนุสัญญาฉบับนี้ไว้โดยชัดเจนในสามกรณีด้วยกัน ได้แก่

1) ห้ามมิให้กระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับสถานประกอบการ สินค้า หรือกิจกรรมใดๆ ในทางอุตสาหกรรมหรือทางพาณิชยกรรมของคู่แข่ง

2) ห้ามมิให้กล่าวเท็จใดๆ ในทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของสถานประกอบการ สินค้า หรือกิจกรรมใดๆ ในทางอุตสาหกรรมหรือทางพาณิชยกรรมของคู่แข่ง

3) ห้ามมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้หรือการกล่าวอ้างใดๆ ในทางการค้าที่จะทำให้อาสาชนเกิดความสับสนหลงผิดในคุณลักษณะ กระบวนการผลิต ลักษณะเฉพาะ ความเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ในการใช้ หรือปริมาณของสินค้า

4) ทฤษฎีว่าด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชน เป็นที่เข้าใจว่าเป็นที่เข้าใจว่าเป็นสิทธิของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง หรือ ชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ที่จะเรียกร้องในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร ตลอดจน สามารถปฏิเสธ โครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่จะผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชนได้²⁷ โดยคำว่า “ชุมชน” ตามร่างพระราชบัญญัติสิทธิชุมชน พ.ศ. ... ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มบุคคลที่มีวิถีชีวิตซึ่ง สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ในทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม โดยมีความสำนึก รับผิดชอบหรือผลประโยชน์ในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งชุมชนจะเป็นผู้ทรงสิทธิในลักษณะของนิติบุคคล ในวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมดังเช่น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันเป็นสิทธิชุมชนที่ทุกคนในชุมชนมี ส่วนร่วมกันในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์อย่างเจ้าของร่วมตามมาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 8 โดยสิทธิชุมชนได้มีการกำหนดไว้ในร่างพระราชบัญญัติสิทธิชุมชนฉบับนี้ อย่างชัดเจน ซึ่งสิทธิชุมชนรวมถึงการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง สมดุลและยั่งยืนตามมาตรา 9 ด้วย ดังนั้น ชุมชนจึงมีสิทธิที่จะร่วมกันใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ให้เกิดประโยชน์และจัดการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์²⁸

ดังนั้น คำว่า “ชุมชน” สามารถให้คำนิยามได้หลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับบริบทที่ ต้องการนำไปใช้ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอนำคำว่า “ชุมชน” มาพิจารณาศึกษาในด้านที่ เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการเฉพาะ คำว่า “ชุมชน” ในที่นี้ หมายถึงชุมชนในท้องถิ่นที่มีลักษณะการรวมกลุ่มกัน เพื่ออาศัยผลประโยชน์ร่วมกันในการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดจนแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันทาง เศรษฐกิจที่อาจมีขึ้นได้ในอนาคต

จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าหากพิจารณาถึงคำว่า “ชุมชน” “การแบ่งปัน” “ผลประโยชน์” ในลักษณะดังกล่าวข้างต้นนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือคำว่าประชาชน หรือปัจเจก บุคคลในชุมชนสามารถบริหารจัดการได้มากน้อยเท่าใด เพียงใด ในการนี้จึงเกิดคำว่า “สิทธิชุมชน” ขึ้น หมายถึง สิทธิในการรวมกลุ่ม ที่ไม่อาจแยกออกเป็นส่วนๆ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับแหล่ง พื้น อำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ จึงทำให้บุคคล ในชุมชนต้องมีการพึ่งพาอาศัย มีความสัมพันธ์กันใน ลักษณะหาประโยชน์ร่วมกัน สิทธิชุมชนยังอาจให้คำจำกัดความครอบคลุมถึงโครงสร้างทาง กฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับความหลากหลายทาง ชีวภาพ

²⁷ รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 “นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์ พระราชสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไทยแลนด์ 4.0”

²⁸ เอกสิทธิ์ ฤทธิวีระเดช. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 26. หน้า 34.

2.4 ความสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เมื่อได้ทำการศึกษาในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าความสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น สามารถจำแนกออกตามสาระสำคัญได้ทั้งหมด 3 ประการด้วยกัน ซึ่งความสำคัญแต่ละประการนั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความสำคัญในด้านการตลาด²⁹

เนื่องด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่สามารถบอกถึงความนิยมของสินค้าตัวใดตัวหนึ่งได้ อีกทั้ง ยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น มีความสำคัญในด้านการตลาดมากน้อยเพียงใด และด้วยเหตุแห่งความสำคัญดังกล่าวนี้จึงได้เกิดหลักการที่มุ่งเน้นให้ความคุ้มครองต่อการลงทุนของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการขึ้น เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้ทำการพัฒนาชื่อเสียงและสร้างฐานความนิยมในตัวสินค้าอันเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นที่นิยมและรู้จักกันทั่วไปในกลุ่มของผู้บริโภค

ทั้งนี้ นอกจากความสำคัญดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ยังได้ทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภคอีกด้วย โดยจะเป็นการให้ความคุ้มครองในลักษณะของการทำให้ทราบถึงแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถทำให้ผู้บริโภคนั้นเกิดความตระหนักในตัวสินค้ามากขึ้นก่อนตัดสินใจซื้อไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของลักษณะหรือคุณภาพสินค้าที่ผู้บริโภคจะได้รับก็ตาม

2) ความสำคัญในด้านของการส่งเสริมการส่งออก

ในเรื่องของการส่งออกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้สามารถเกิดปัญหาในเรื่องของการปลอมแปลงจนอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศในด้านของการค้าได้ จึงได้เกิดแนวคิดในการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมากโดยจะเห็นได้จากกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกสินค้าในลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นได้มีการหยิบยกเอาประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ขึ้นเป็นหัวข้อในการเจรจาทางการค้าในองค์การการค้าโลก แต่อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเรื่องของความขัดแย้งนี้ไม่ได้มีความรุนแรงดังเช่นในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบอื่นๆ ของประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา

²⁹ จักรกฤษณ์ ควรวพจน์ และบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์. (2556). *สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 36.

อย่างไรก็ตาม การให้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะเกิดผลที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ เนื่องจากผลดังกล่าวนั้นจะต้องมีพื้นฐานมาจากเป้าหมายและโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆเป็นสำคัญด้วย ดังนั้น ในเรื่องของความสำคัญในด้านการส่งเสริมการส่งออกนี้จึงสามารถที่จะทำการจำแนกมุมมองโดยอาศัยความแตกต่างของกลุ่มประเทศได้เช่นกัน³⁰ ซึ่งแต่ละมุมมองนั้นมีใจความสำคัญ ดังนี้

(1) มุมมองประเทศกำลังพัฒนา

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในมุมมองของประเทศกำลังพัฒนานี้ก็สามารถที่จะแบ่งมุมมองได้เป็นหลายทาง เนื่องจากขนาดของประเทศกำลังพัฒนาเองก็มีหลายระดับเช่นกัน โดยส่วนมากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนานั้นมักจะมองว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้เป็นสิ่งที่ยืดขวางประเทศต่อการก้าวไปสู่ตลาดโลก โดยเฉพาะสินค้าประเภทการเกษตรแม้จะมีการกำหนดนโยบายขึ้นบังคับใช้ก็ไม่อาจที่จะส่งเสริมการแข่งขันเพื่อไปต่อกรกับผู้ส่งออกรายใหญ่ได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่ออารยระดับเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศอีกด้วย

(2) มุมมองประเทศที่มีอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

สำหรับกลุ่มประเทศที่มีอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมนั้นถือเป็นกลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกเป็นพื้นฐานก่อนอยู่แล้ว โดยในประเทศกลุ่มนี้จะมีมุมมองว่าการให้คุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่มาใช้ปกป้องผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแล้วยังเป็นสิ่งที่มาช่วยรักษาสินค้าจากการฉกฉวยโดยผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ที่คาดหวังจะเข้าสู่ตลาดสินค้าอีกด้วย ดังนั้น การให้คุ้มครองในกรณีดังกล่าวนี้จึงไม่ถือเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าของประเทศอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมแต่อย่างใด

3) ความสำคัญในด้านชุมชน³¹

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถือเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการสร้างรายได้หรือการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในเรื่องของการส่งเสริมการรวมตัวกันเพื่อยกระดับการผลิตและการพัฒนาอุตสาหกรรมของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากการให้คุ้มครองดังกล่าวนี้เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสและสร้างทางเลือกให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งยังมีส่วนทำให้เกิดสิทธิเด็ดขาดแก่ชุมชนท้องถิ่นที่จะทำการปกป้องสิทธิในเรื่องของการนำเอาชื่อเสียงและความนิยมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เข้าสู่ตลาดจากการฉกฉวยของผู้อื่น

³⁰ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์ และบัณฑิตพร เศรษฐศิริโรตม์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 39.

³¹ สัจญญา วรณศรี. (2561). *ปัญหาการจำแนกประเภทและระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 13.

นอกจากนี้ ยังมีส่วนในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานในแต่ละพื้นที่ได้อีกด้วย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แนวคิดในเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ความเป็นมาของแนวคิดการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แนวคิดการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ได้เริ่มขึ้นจากการเจรจาในประเด็นต่างๆ ภายใต้กรอบข้อตกลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) โดยมีกรอบในรูปแบบของการเจรจาระหว่างฝ่ายประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนาสำหรับประเด็นในกรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปนี้จะไม่ใช่การเจรจกันในประเด็นว่าด้วยการขัดกันในเรื่องของผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา แต่หากเป็นการเจรจาหรือกันลักษณะของกลุ่มประเทศโลกเก่ากับกลุ่มประเทศโลกใหม่ แทนเหตุเพราะในภายหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลกและร่วมกันทำข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) แล้วนั้น กลุ่มประเทศสมาชิกก็ยังได้มีการเจรจกันในประเด็นเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทไวน์และสุราขึ้นอีกด้วย โดยในประเด็นของการเจรจาดังกล่าวนี้ก็ได้มีทั้งกลุ่มประเทศที่เห็นด้วยและสนับสนุนให้มีการขยายความคุ้มครองดังกล่าวขึ้น³²

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 ก็ได้มีการจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกขึ้นเพื่อทำการเปิดกรอบการเจรจาการค้าพหุภาคีขึ้นใหม่ที่เรียกว่า การเจรจาเพื่อการพัฒนา (Doha Development Agenda) ซึ่งประเด็นในเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวก็ได้มีการถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาหรือครั้งนี้ด้วย ซึ่งก็ได้มีการกำหนดถึงประเด็นดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญารัฐมนตรีองค์การการค้าโลก (Doha Ministerial Declaration) วรรค 18 ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดว่าประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทไวน์และสุรานั้นจะถูกนำไปบรรจุเป็นหนึ่งในประเด็นเพื่อการเจรจาหรือในคณะมนตรีที่ปรึกษาต่อไปตามความแห่งปฏิญญาดังกล่าวหรือไม่

³² อังสณา มหานกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 18. หน้า 61-67.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 นั้นสหภาพยุโรปก็ได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) เพื่อขยายความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษไปยังสินค้าประเภทอื่นที่นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทไวน์และสุราขึ้นอีกครั้ง³³ โดยสหภาพยุโรปมีความคิดเห็นว่ระบบของการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับทั่วไปที่ได้บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นยังไม่สามารถเอื้อประโยชน์ได้อย่างครอบคลุมต่อผู้ผลิตในประเทศที่มีความยากจนหรือประเทศที่กำลังพัฒนาได้มากนัก โดยข้อเสนอดังกล่าวของสหภาพยุโรปนั้นถือเป็นข้อเสนอที่มีประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้าประเภทอื่นๆ อาทิเช่น ข้าว ซีส ซา หรือกาแฟให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวนี้ก็ยังมีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยและได้ออกมาคัดค้านแนวคิดดังกล่าวเช่นกัน โดยได้ให้เหตุผลสำคัญประกอบการคัดค้านด้วยว่า การให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับทั่วไปที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองทั้งต่อตัวผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภคแล้ว โดยมองว่าหากมีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ดังกล่าวในระดับพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าอื่นที่นอกเหนือจากสินค้าประเภทไวน์และสุราด้วยแล้วจะเป็นการเพิ่มต้นทุนในการใช้สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ ยังอาจก่อให้เกิดภาวะความไม่สมดุลของจำนวนสินค้าที่ได้รับประโยชน์จากการขยายความคุ้มครองในแต่ละประเทศนั้นอีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องของความเป็นมาในประเด็นของการขยายความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะเห็นได้ว่า ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกทั้งหลายนั้นต่างก็มีความคิดเห็นและท่าทีที่แสดงออกที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผลจากการมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งและการมีท่าทีที่แตกต่างกันนี้ก็ย่อมเป็นการทำให้การดำเนินการใดๆ เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นดังกล่าวนี้เป็นไปได้โดยยาก ซึ่งจวบจนในกระทั่งปัจจุบันนั้นประเด็นปัญหาที่ได้มีการเจรจากันในเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ก็ยังไม่ได้มีการสรุปผลที่ชัดเจนและแน่นอนได้ว่าจะไปทิศทางใด

2) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แม้ว่าในปัจจุบันสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นสินค้าประเภทอื่นที่นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทไวน์และสุรานั้นจะได้รับการคุ้มครองในระดับทั่วไปอยู่แล้วก็ตาม แต่จากประเด็นความเป็นมาในเรื่องของการเจรจาเพื่อขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้

³³ WTO Doc. TN/IP/W/11 of 14 June 2005.

กล่าวไปข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าได้มีกลุ่มประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกต่างก็เห็นพ้องต้องกันไปในทางเดียวกันว่า หากมีการขยายความคุ้มครองดังกล่าวแล้วก็จะย่อมจะเป็นการทำให้การให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั้งหลายนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและยังเป็นการเอื้อประโยชน์ทั้งต่อตัวของผู้ผลิตและผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี³⁴ ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

(1) การขยายความคุ้มครองดังกล่าวจะทำให้สินค้าทุกประเภทได้รับความคุ้มครองภายใต้มาตรฐานเดียวกันและมีระดับการคุ้มครองที่เท่าเทียมกันอันจะก่อให้เกิดมาตรการทางกฎหมายที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติได้

(2) การได้รับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับที่เข้มงวดมากขึ้นนั้นจะเป็นการช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าต่างๆ และยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าและช่องทางในการนำสินค้าเข้าสู่ตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตนั้นสามารถทำการจำหน่ายสินค้าของตนในราคาที่สูงขึ้นได้ ตลอดจนยังเป็นการช่วยลดความเสี่ยงต่อการถูกฉกฉวยการนำเอาชื่อเสียงของสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้กับสินค้าประเภทเดียวกัน แต่ได้ถูกผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดต่างพื้นที่กันได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

(3) ทั้งนี้ การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าต่างๆ อันเป็นผลมาจากการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวนี้ถือเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำคัญที่จะมาเป็นมาตรการทดแทนรายได้ของเกษตรกรที่ถูกกดหล่นลงจากการที่จะต้องแบกรับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากการเสียประโยชน์ในการได้รับการอุดหนุนการส่งออกและพิทักษ์อธิปไตยทางการที่ถูกตัดออกไปในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบ โดฮาได้อีกด้วย

(4) การให้ความคุ้มครองอย่างเข้มงวดกับสินค้าทุกประเภทย่อมถือเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการทางกฎหมายให้สามารถบังคับใช้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการขยายความคุ้มครองดังกล่าวจะช่วยลดโอกาสของการก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าของผู้บริโภคลงไปได้เป็นอย่างมาก

3) ประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แม้ว่าการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษแก่สินค้าอื่นที่นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทไวน์และสุรานั้นจะยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นการประนีประนอมระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่

³⁴ อรรถพรณ พนัสพัฒนา. (2555). การขยายความคุ้มครองให้แก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์. *วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ*, ฉบับพิเศษ. หน้า 89.

เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้ และแม้ว่าการขยายความคุ้มครองในลักษณะดังกล่าวจะมีผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังที่กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้าก็ตาม แต่การขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นก็จะต้องมีการคำนึงถึงประเด็นแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้วยว่าสุดท้ายแล้วควรจะมีผลไปในทิศทางใด³⁵ ซึ่งประเด็นแวดล้อมที่จะต้องทำการคำนึงถึงในการขยายความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ประสิทธิภาพในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน

ปัจจุบันข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้นได้มีการแบ่งระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ออกเป็นสองระดับ โดยทั้งสองระดับนี้จะมีลักษณะของการให้ความคุ้มครองที่เข้มงวดแตกต่างกันไป กล่าวคือ การให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษนี้จะห้ามไม่ให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดตรงตามที่ระบุไว้ในทุกกรณี แต่หากเป็นกรณีการคุ้มครองในระดับทั่วไปแล้วนั้นจะสามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับข้อความอื่นในทำนองว่า สินค้ามีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกับสิ่งที่มีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ตามที่ได้ระบุไว้ก็ได้ แต่จะต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้ระบุไว้ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้บริโภคไม่เกิดความสับสนหลงผิดและในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้านั้นด้วย สำหรับการขยายความคุ้มครองในระดับพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทอื่นที่นอกเหนือไปจากเดิมที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้นควรจะต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนว่าจะมีขอบเขตที่ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทใดบ้าง และการขยายความคุ้มครองดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้เกิดโอกาสในการเข้าสู่ตลาดของสินค้าได้มากน้อยเพียงใดด้วย

(2) ภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมาย

ประเด็นแวดล้อมในกรณีดังกล่าวนี้เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อสินค้าทั่วไปนั้นยังจะต้องอาศัยการใช้ดุลพินิจของศาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเทศ เพื่อทำการพิจารณาว่าการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดต่อผู้บริโภคหรือไม่ โดยในแต่ละประเทศนั้นก็จะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไปจึงก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทั้งในแง่ของบทบัญญัติทางกฎหมายและลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายนั้นด้วย ดังนั้น การจะขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงควรที่จะต้องนำเรื่องของความสามารถในการสร้างสมดุลทางกฎหมายให้เกิดความแน่นอนและคาดหมายได้มาเป็นอีกหนึ่งประเด็นในข้อพิจารณาว่าจะเป็สิ่งที่สามารถกระทำได้หรือไม่ด้วย

³⁵ ศิริยา เลาหเพียงศักดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 9. หน้า 273-275.

(3) ความชอบธรรมในการให้อิทธิพลกับสินค้าประเภทไวน์และสุราให้ได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษ

อันที่สินค้าประเภทไวน์และสุรานั้นได้รับการคุ้มครองในระดับพิเศษที่เข้มงวดเป็นอย่างมากตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้นเป็นผลมาจากการผลักดันของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และเนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นผู้ผลิตไวน์และสุรารายใหญ่ที่ต้องการให้สินค้าทั้งสองประเภทนี้ได้รับความคุ้มครองผลประโยชน์มากเป็นพิเศษ แม้ว่าการขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าอื่นด้วยนั้นจะทำให้การได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเกิดความเท่าเทียมกันและปราศจากการเลือกปฏิบัติก็ตาม แต่การขยายความครอบคลุมดังกล่าวก็ควรที่ต้องคำนึงด้วยว่าสินค้าประเภทต่าง ๆ นั้นอาจไม่ได้มีมูลค่าทางการค้าที่เท่าเทียมกันถึงขนาดที่สมควรจะได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษด้วยก็เป็นได้

(4) ต้นทุนที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการขยายความคุ้มครอง

การขยายความคุ้มครองในระดับพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้แต่เดิมนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกในการจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการใหม่ตามข้อตกลงที่ได้ลงนามเอาไว้ ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นการก่อให้เกิดภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายและภาระของการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การพิจารณาถึงต้นทุนทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการขยายความคุ้มครองนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญว่ามีความสมควรแล้วหรือไม่ที่จะกระทำการขยายความคุ้มครองดังกล่าวขึ้น

(5) ผลกระทบต่อผู้บริโภค

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นว่าการขยายความคุ้มครองในระดับพิเศษให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าอื่นด้วยนั้นอาจส่งผลให้สินค้าบางประเภทที่ไม่เข้าข่ายที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้ ซึ่งอาจเป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชื่อของสินค้าเสียใหม่อันอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่เป็นสาธารณชนทั่วไปให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่สินค้าเหล่านั้นได้

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้เป็นกฎหมายภายใน

การที่รัฐได้เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาแล้วนั้นก็ย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อต้องทำการปฏิบัติตามพันธกรณีของสัญญาฉบับนั้นๆ หากทำได้ทำการฝ่าฝืนอาจถูกรัฐที่ไ้รัฐผลกระทบดำเนินการเรียกร้องให้ออกมารับผิดในระดับระหว่างประเทศได้อีกด้วย ซึ่งรัฐที่ทำการฝ่าฝืนนั้นไม่อาจกล่าวอ้างหลักกฎหมายภายในของตนเพื่อเป็นข้อแก้ตัวในการไม่ปฏิบัติตาม

ได้แต่อย่างใด ดังนั้น รัฐที่เข้าเป็นภาคีนั้นจึงต้องพยายามทำให้กฎหมายภายในของรัฐตนมีความสอดคล้องกลมกลืนและไม่ขัดแย้งกับพันธกรณีที่ได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการต้องรับผิดในระดับระหว่างประเทศขึ้น ซึ่งสามารถกระทำได้ 3 แนวทาง³⁶ ดังนี้

1) การใช้หรือตีความกฎหมายภายในของรัฐให้มีความใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับสนธิสัญญา โดยการใช้หรือการตีความดังกล่าวนั้นอาจขึ้นอยู่กับหลักการที่ว่าฝ่ายนิติบัญญัติไม่มุ่งที่จะทำการตรากฎหมายให้ขัดกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ หรือเป็นกรณีของรัฐที่ใช้กฎหมายสังกัดอยู่นี้มุ่งที่จะทำการปฏิบัติการให้มีความสอดคล้องไปกับกฎเกณฑ์ที่นานาชาติได้ให้การยอมรับกันโดยทั่วไป เป็นต้น

2) การรับเอาการดำเนินการด้วยวิธีดังกล่าวนี้เป็นในกรณีที่ศาลของแต่ละรัฐจะนำกฎหมายระหว่างประเทศมาบังคับใช้เสมือนเป็นกฎหมายภายในของตน โดยถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศฉบับดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายซึ่งรัฐที่ศาลสังกัดอยู่ได้ให้การยอมรับการดำเนินการตามวิธีดังกล่าวนี้หลังจากที่รัฐได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันตามสนธิสัญญาแล้วก็เพียงแก่โรงพิมพ์ประกาศใช้สนธิสัญญานั้นในวารสารของทางการที่มีไว้สำหรับการประกาศหรือเผยแพร่กฎหมายและระเบียบข้อบังคับทางการก็เป็นการรับเอาสนธิสัญญานั้นเข้ามาอยู่เป็นกฎหมายภายในระบบของประเทศตนแล้วนั่นเอง

3) การแปรสภาพ การดำเนินการในวิธีการนี้ฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐนั้นๆจะต้องนำความในกฎหมายระหว่างประเทศมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศของตน โดยผ่านกระบวนการพิเศษในการรับเข้ามาเป็นระบบกฎหมายภายในเสียก่อน อันเป็นทางปฏิบัติของรัฐที่สนธิสัญญาไม่อาจมีผลบังคับใช้โดยตรงในประเทศได้จึงจำเป็นต้องทำการแปรรูปเป็นกฎหมายภายในเสียก่อน

จากการศึกษาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือป้องกัน โดยทำการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือป้องกัน พ.ศ. 2547 และกลไกการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศก่อนการเกิดขึ้นของความตกลง TRIPs เป็นต้น โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายและข้อคิดเห็นต่างๆ ของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้ไว้ในบทที่ 4 ต่อไป

³⁶ คำรง ธรรมารักษ์. (2537). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 43.